

O novih knjigah pišejo Josip Osti, Jože Horvat, Judita Krivec Dragan in Lucija Stepančič

Zibelka sveta

Boris Pahor

Roman o zlu in ljubezni

Boris Pahor: *Zibelka sveta*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1999

Borisa Pahorju, enemu od najplodovitejših in najbolj znanih pisateljev med tržaškimi Slovenci, je letos izšel novi roman z naslovom *Zibelka sveta*. V osredju romana je zgodba o srečanju in ljubezni petinšestdesetletnega slovenskega pisatelja iz Trsta Igorja Sevkena in tridesetletne Francozinje, ugledne zdravnice, psihoterapevtke Lucie. Bralec, ki pozna Pahorjev življenjepis, delo in intelektualni angažma, v Igorjevem liku hote ali ne prepozna samega avtorja. Predvsem po avtobiografskih detajlih in obsesivnih temah.

Pahor, ki je bil v italijanski vojski v Afriki, po kapitulaciji Italije leta 1943 ilegalni sodelavec Osvobodilne fronte v Trstu in od začetka leta 1944, ko so ga aretirali, do konca druge svetovne vojne v Dachauu in drugih nemških taboriščih, jih pogosto variira v celotnem prozaističnem in esejističnem opusu. Čeprav se marsikaj, kar je Pahor že povedal v svojih novelah, romanih in esejih, ponavlja tudi v romanu *Zibelka sveta*, se mi zdi, da prav njegove človeško pretresljive in bogate stvarjalne izkušnje ter dolgoletno bojevanje za ohranjanje nacionalne in kulturne identitete Slovencev in zatajevanja slovenskega jezika v Italiji dajejo liku Igorja Sevkena globoke resnično življenjske razsežnosti in ne dopuščajo, da se opisana ljubezenska zgodba med starejšim moškim in mlajšo žensko žanrsko prevesi v trivialno literaturo. V glavnem zato, ker ljubezen med Igorjem in Lucie ne temelji samo na obojestranski simpatiji in poželenju – čeprav je razmerje med njima erotično, ne platonično –, temveč predvsem na njunih globokih in travmatičnih spominih, ki so ju trajno zaznamovali. Oba sta nedolžni žrtvi nasilja. Igor nasilja, ki so ga izvajali italijanski iredentisti in fašisti nad slovenskim prebivalstvom ter nemški nacisti v koncentracijskih taboriščih, Lucie nasilja lastnega očeta, ki jo je grobo spolno zlorabljal od sedmega do dvanajstega leta. Zato se pogosto, z močno potrebo do izpovedi in bližine, pogovarjata tako med srečanji kot tudi v pismih prav o zlu v svetu, ki ga

povzroča človek človeku. S tem zlo, ki se pojavlja v različnih oblikah, postaja dominirajoča tema romana. V njem je Pahor spet skušal razsvetliti korenine zla, posebno v tem stoletju, ki je prepolno posamičnih in množičnih uničevanj. Gre predvsem za »nesrečno usodo telesa«. Igorja tako lastno »taboriščno izkustvo« kot tudi sočutje z Lucie, ki jo je oče posiljeval več let, napečuje na ukvarjanje z vprašanjem telesa. V svojih premišljevanjih izhaja iz ugotovitve, »da se prej ali slej človek najde pred prevlado sile« in »da je človeško telo preveč ranljivo, da bi moglo sprejeti vso lepoto in vso grozo sveta«.

Igor, avtorjev alter ego, ki skuša zanikati zlo z ustvarjalnim delom, pogosto omenja svoje različno berilo. Navaža številne avtorje in naslove del. Ne redko brez občutka za mero razkazuje svoje poznavanje literature, likovne umetnosti in glasbe ter bližnje in daljne zgodovine. S temi v glavnem esejističnimi deli romana, med katerimi so nekatere najbolj uspele strani, prekinja nit pripovedovanja, in življenjskost proze zamenja papirnatost eseja. Zaradi prizadevanja, da bi bil moder, v vsakem trenutku in na vsakem mestu, brez kakršne koli humorne ali ironične distance, največ trpi dialog, na katerega slabosti so že opozorili nekateri kritiki. Čeprav si Igor želi dialoga, s katerim »se težave razvežejo in sprostijo« in ki bi pri srečanjih ali v pismih zakrival in hkrati razkrival njun posamični in skupni nemir, med njima pogosto ni sproščenega, življenjsko prepričljivega pogovora. Onemogoča ga Igorjeva prevelika želja po poglobljenosti, zaradi katere so njuni pogovori ne redko dialoška esejistika oziroma strokovna

obravnavava nekaterih vprašanj, podobna medsebojnemu branju iz različnih, ne le psiholoških priročnikov.

K večplastnosti romana pripomorejo tudi Igorjevi spomini, ne le na grozo življenja v taboriščih, temveč tudi na Magdo, žensko, ki mu je po prihodu iz taborišča pomagala, da se je vrnil v življenje, in tudi opisi mest, ki jih obiskuje na svojih popotovanjih, podobnih Odisejevi poti vrnitve po trojanski vojni na Itako. In če je, recimo, Pariz opisan morda preveč turistično, sta Devin in Trst zajeta s pogledom, ki ju večstransko razkriva tako od zunaj kot od znotraj.

Na koncu romana *Zibelka sveta*, v katerem se nenehno zastavlja vprašanje smisla življenja v svetu, ki je zaznamovan z nasiljem, in vloge umetnosti v takšnem svetu, bralec, žal, ne izve, kako se je nadaljevala ali končala ljubezenska zgodba med Igorjem in Lucie. Po tej vsebinski plati roman ostaja nedokončan oziroma odprt. Takšen konec je mogoče razumeti kot uresničenje odprtega dela, kot ga je zagovarjal Umberto Eco, v katerem bo zgodba ostala postranskega pomena, toda tudi kot avtorjevo nezmožnost, da začeto zgodbo prepričljivo pripelje do takšnega ali drugačnega konca. Čeprav je vrline in slabosti tega Pahorjevega romana mogoče različno tolmačiti, to ne pomeni, da za določen krog bralcev ne bo zanimiv. Posebno za tiste, ki niso ravnodušni do večobraznega zla, ki ga človek nosi v sebi in razširja okrog sebe in ki tako danes kot tudi skozi zgodovino postavlja pod vprašaj usodo in življenje drugega človeka.

Josip Osti